

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՅԼՆ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԿԱՐԵԱՍ ԹՂԵՂՈՒ

Հայաստանի Համար Կարեաս Թղեղում, 1892 թ. հունիսի 20-ին, վեցամսեայն 10 ֆրանգ և հաւանայն 5 ֆրանգ :

Համարը կանխիկ կը վճարուին և հետոյն թիւն ինք կը վճարէ լրագիրը զրկելու փոստի ծախքը :

Համարի և ծրար պէտք է զրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻԻ 37

1892 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 12 (Հ.Տ.)

ՇԱՐԱՔ

Հրատարակութիւնը և ծրար օրերը

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւններն : Պարտաւոր չէ վերագրածուել չհրատարակուած ձեռագիրն : Թանուցումներ կը հաղորդուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով : Թանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիկ կարծէ : 1 գլխագիրը 2 սանդիկ :

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՅՈՑ
ՀԱՅՐԵՆՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ԵՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Քաղաքում կանոնադրեմ

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » նպատակն է աշխատել վարչական բարենորոգումներ մտցունելու թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրաւունք ստանալ ազատութիւն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարատահարութիւններ որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին :

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » իւր նպատակ իրագործելու համար իւր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ, կաշխատի ներքին ոյժ գույցունել Աղլին մէջ իւր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնութեամբ կը կաշխատեն հայրենիքի ազատութեան գործին :

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բացի զանազան լուրեր տալէ իրեն լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուզէ հաղորդել տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ Հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ : (*)

Ծանօթ. « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » անդամակցել կամ թղթակցել ուղղորդել պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէին .

M. Portoukalian
(FRANCE)

Marseille

(*) « Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » կը նպատէ Արմենիա լրագրի հրատարակման :

ԲՈՒԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Միթո՞ցաք մէկ է. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներէն (Ֆիլադելֆիա). — Մի նոր կտակ Սանասարեան վարժարանին համար. — Հայ ապրիկներ (ոտանաւոր). — Հայ լրագիրների խափանում Կ. Պոլսի մէջ. — Ազգայնների յարձակում Կ. Պոլսի մէջ. — Համիտի հեծելազույցներ Ասորեստանէն. — Մի արկած Մուշի մէջ. — Արմէնիայի պատասխաններ. — Հայերի ի Պալկարիա. — Բանամաի գործը. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Նամակներ իմ քաղաքին) :

ՄԻԹԷ՞ ՅԱԿԱՆ ՄԷԿ Է

(Շաբ. 36րդ քաւն եւ վերջ)

Երբ դու մտածում ես զինուած թուրքին համար, նրա արեւնարբու սուրի, հրացանի և թնդանօթի համար, նրա բիրտ ու կրծնամոլ զինուորները և ոտակաւորները գործած լրբու թեանց և անիրաւութեանց համար, և նրանց կեղեքիչ ու հարստահարիչ պաշտօնեայնների և նախարարների համար, թէ ի՞նչպէս պէտք է անել որ մեր ժողովուրդը ազատուի դրանց ձեռքերից, մէկ էլ էն ես տեսնում որ մեր ժողովուրդի շրջակայքում և մինչեւ անգամ սրտում բնակող վայրենի աւաղակ և կրծնամոլ ֆուրքն էլ զինուոր չինաց թուրք կառավարութիւնը և նա էլ սկսեց մի կողմից անել Հային ինչ որ անում է թուրքը, թուրք զինուորի չարագործութիւնների կիսատ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՄ ՔԱՆՈՐԻՆ

ՆԱՄԱԿ Գ.

Օտեւա, 26 նոյ. 1892

Իւրաքանչիւր մասնաւոր գործ պահանջում է իւր նախնական պատրաստութիւններ. մի որեւիցէ արհեստ սովորելու համար տարիների անխնայ աշխատանք է հարկաւոր : Հապա որքա՞ն նախնական պատրաստութիւններ են պէտք մի անհատի, որ իրեն նուիրում է ժողովրդական մի դժուար գործին : Գուցէ քիչ ծիծաղելի և անմիտ երեւայ մի այսպիսի համեմատութիւն. բայց դա ճշմարիտ է : Հիւս դառնալու համար պէտք է, բացի մասնաւոր ընդունակութիւնից, նոյնպէս տարիներով աշակերտութիւն նոյն արհեստի վարպետի մօտ : Ես չեմ մերժում ինքն իրեն առանց ուրիշ օգնութեան սովորելու կարելիութիւնը, բայց դա արդէն սովորական ընդունակութիւններից դուրս անհատին է տրուած, մի խօսքով հանճարին. իսկ այդպիսիներ մարդկութեան մէջ մի շատ փոքրաթիւ մաս են

մնացած մասը լեցնել և թուրքին անմատչելի կամ հեռու տեղերում իրեն իսլամական պաշտամունքը կատարել Հայի արեւնով, կահ կարասիքով, երկրի բերքերով և Հայի անասուններիով : Մի ուրիշ կողմից էլ մի քրիստոնեայ տէրութիւն օրինակ առնելով իսլամից, միջոցներ է ձեռք առնում իւր երկրի Հայերին ճնշել և զինաթափ անել. իսկ Քրդերին և Չէքքէզներին քողարկուած կերպով արտօնութիւն է տալիս զինուել : Մի այլ քրիստոնեայ տէրութիւն էլ, որի համար աղատասէր են ասում, հեռուից նայում է և լեզուով ասում մի՛ արէք, իսկ սրտանց ասում է թէ դուք զիտէք, ինչ կուզէք արէք, միայն թէ իմ շահերիս չի գալէք : Հէնց այդ ժամանակ, մեր ժողովրդի այդ անտանքի և ցաւալի վիճակում, մեր հայագրի անգոր և տկար թշնամիները, աղաներից, էֆէնտիներից, հարուստներից և պատրիարքներից ու եպիսկոպոսներից ոմանք, յարմար առիթ գտնելով սկսում են Հայի անունով և Քրիստոսի անունով, ներսում, ծածուկ տեղերում, սուս ու փուս տգրուկի պէս ծծել մեր խեղճացած, կաշկանդուած և գետին ընկած ժողովրդի արիւնը : Հալածում են ազատ կարծիքները և գաղափարները, աշխատում խեղդել բոլորով ձայներն և կտրել իրաւախօս լեզուները, ոտնակոխ են առնում Հայի իրաւունքները, ստում

կազմում, մեղանում աւելի քիչ է այդպիսիների թիւը : Ուրեմն հաշուի պէտք է առնել սովորական ընդունակութիւնների աէր անձանց : Իսկ ի՞նչ է հարկաւոր, ի՞նչ վարպետի մօտ պէտք է գնալ ստանալու նախնական պատրաստութիւններ հայեանական գործին ծառայելու համար : — Ժողովրդի մօտ : Բացառութեամբ ասածս : Ամեն գործ ունի երկու տեսակ պատրաստութիւն, տեսական և գործնական : Առանց առաջինի անկարելի է երկրորդը լաւ իմանալ : Լաւ բժիշկ լինելու համար հարկաւոր է նախ որոշեալ գիտութիւնների տեսական մասն անցունել և դրա օգնութեամբ դիմել գործնականին : Իսկ մենք արդեօք այսպէս ենք վարուել : Արմենիան (այժմ կասեն էլի Արմենիան, համբերի՛ր) իւր հրատարակութեւն առաջին օրերից սկսեց ցոյց տալ, քարոզել Հայ ժողովրդին Հայաստանի մանրամասն ուսումնասիրութեան անհրաժեշտութիւնը, որը, այդ ուսումնասիրութիւնը, կազմում է մեր գործի տեսական մասը : Բայց դրա վերայ շատ քչեր ուշադրու-

Հայի ճշմարիտը և ճշմարտացիում թըշնամու սուտը. մի խօսքով, ազգը ծախում են միգրալի և մետաղի համար : Երբ դու մտածում ես ազգիս քայքայում, իրարից հեռացած և յիշուցարան եղած վիճակի համար. երբ դու միջոցներ ես ձեռք առնում այդ բաժան բաժան մասերը միացնել, մի մարմին, մի հոգի չինել և մի գլխի տակ պահել. մէկ էլ էն ես տեսնում որ էսա հարկաւորաւոր գլուխներ բարձրացան և իւրաքանչիւրը ուղեց ինքը գլուխ լինել, ինքը հրահանգ տալ, ինքը հրամայել, ինքը մտածել և ինքը արտածել. ոչինչ չընդունել որովհետեւ ինքը չէ եղել, ինքը ուշ է հասկացել, ուշ է սթափել և նոր է հասկել տակաւին երկու գլուխ իրար չմիացած, Տիեզերական միութեան կողմնութեանը սպասել է պահանջվում մեր այն ժողովրդից՝ որոնք տակաւին պատռաւ չեն սր մի քաղաքում երկու թաղականք, երկու քահանայք և երկու խմբագիրք իրար հետ միանան և հաշտ ապրեն. որոնք գաւառութիւններ, քաղաքական կարծիքների, իւրենց բնական տարբեր քաղաքների, եղանակների, սովորութիւնների, ուճերի, արտասանութիւնների, տարբեր ուղղագրութիւնների, աղբի, քէնի և տարբեր ուտելիքների ու հագուստների պատճառներով իրար հետ վիճում, իրար հետ կռուում և իրար

թիւն դարձրին : Ես հազար անգամ լսել եմ «գործիչ» համարող պարոններից «թէ այդ բոլորովին աւելորդ է — թէ ժողովրդների կեանքն ամբողջ երկրագնդում կառավարում է միանման օրէնքներով» և այլն ընդհանուր սերտած բառեր : Իսկ մի յայտնի «հրապարակախօս», որ, ի դէպ ասած, առանց քաջութեւն ամեն բանի մասին հեղինակաւոր կերպով իւր վճռական խօսքը կասի և որը այժմ Տաճկահայերին վերցրել է իւր մասնաւոր ինքնակալութեան ներքոյ, ասում եմ այդ «բազմակողմանի գրողը ! » դեռ երկու տարի առաջ մի ժողովում ի՞նչպէս բարկացաւ ինձ վերայ, յիշում ես, քաւո՛ր, երբ ես յայտնեցի թէ այս բոլոր կազմուած ծրարագիրներ օգային ամբողջներ են, որովհետեւ մենք անձանթ ենք այն ժողովրդի կեանքին, որի համար մտածում ենք. պարոնը հիմնուելով իւր Կ. Պոլսից ստացած երկու նամակների վերայ, ասաց ինձ. «Ի՞նչ էք կարծում միթէ՞ Հայ ժողովուրդը մեզ համար Զինատանն է, իսկ Հայաստանը Զինատանն» : Որոշեալ խումբին համար աւելի անձանթ քան Զինատանն :

առում՝ ու իրարից խռով են մնում. մինչևե այսօր դեռ կաւկասցին ծիծաղելով և ծաղրելով արտասանում է Վասպուրականացու հօտ-հօտը և Վասպուրականցին էլ նրանց իդիստառն կամ կամարչիպօն . գեռ շատ չի անցել այն օրից երբ մեր երեւելի դրադէաներից մէկը իւր մի գրուածքի մէջ ծաղրելով մէջ է բերում Վանեցու խորժակով մածնի բրդոշ ուտելը , մնւածապղով Թիֆլիզեցու խորժակով բօրշ (կաղամբով և եղան մնով կերակուր) ուտելը . . . : Ահա բոլոր ցաւերից աւելի մեծ ցաւ և աւելի դժուար ցաւ որ գարեբրի ընթացքում այնքան հնացել է որ ամենափորձառու մի բըժիշկ , մի վերաբոյժ շատ դժուարութեամբ կարող պիտի լինի այդ կոտրատուած և փշրուած մասերը կպցնել և միացնել իրար հետ :

Երբ դու ուզում ես այս ինչ յեղափոխական և ազատամիտ թերթին օգնել, նրա գոյութիւնը պահպանել, նրա բաժանորդները շատացնել և նշանակալից ծախսեր, մէկ էլ է՛ն ես տեսնում որ տասն տեղից յեղափոխական և ազատամիտ թերթեր դուրս եկան և իւրաքանչիւրը պաշտպանութիւն և օգնութիւն խնդրել սկսեց և հէնց դուրս համար սկսեցին իրանց նախորդներին հարուածել, իրար փնասել և իւրար անպատուել: Խեղճ Հայաստանում բնակվող հայ ժողովուրդ, ափսո՛ս որ չգիտես թէ որքա՛ն շատացել են քո փրկիչներդ, որքա՛ն սիրողներդ և որքա՛ն խրատողներդ: Սակայն ափսո՛ս որ բոլորից հեռու ես և երբեք ոչ մինի ձայնը չես լսում և ոչ մինը չես ուզում գոնէ մի քիչ մօտ գալ քեզ, գոնէ իւր նուազած ձայնը լսել տալ, գոնէ քո նուազած և խնդրուած ձայնը լսել և գոնէ հէնց միայն մի գաւաթ պտղ ջուր տալ և պապական լեզուով պատմել:

ԱՆՆԻՔՄԼ

U. U. U. U.

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Ֆիլատելիա, 4 դեկտ. 1892

Այն ամենն հայ անհատ՝ որու երա-

տանը : Այս փաստն ուրանալու համար ,
պէտք է ինքնահաւանութիւնից կուրա-
ցած լինել :

Մի խաբով, առանց կեանքի ուսումնասիրութեան ոչինչի դիմել չէր կարելի։ Ահա Արաքսն անցնողներին ամենամեծ սլաքը։ Գնալ մի երկիր գործելու բոլորովին անծանօթ այդ երկրին, աւելի տըղայութիւն անկարելի է երեւակայել... Ախր մի նայի՛ր չորս կողմդ, այդ մեր «բարձրագոյն ուսումնական աստղածածկ» պարոններն մէջ ի՞նչն է մնացել հայտնական նշան։ Մի օրինակ։ Յիշո՞ւմ ես մեր ընդհանուր ծանօթ Ա.ին։ Ոչ ոք չի կարող ուրանալ նրա ազնուութիւն և անձնութիւնը գործին։ Բայց յիշի՛ր, ի՞նչ ցաւալի վախճան ունեցաւ Այն՝ ինչ որ նոյնաման շատերը։ Վնասելով գործին, հազիւ ինք չկորսուեց։ Յետոյ սկսեց քաւրողել թէ հայ ժողովուրդը դատապարտւած է կորստեան։ Ախր անկարելի էր նորա հասկացելը որ եթէ ինք նոյն իսկ Վրչիկգետն լինէր, էլի նոյն վախճան կրեւենա՛ր։ Վերցո՛ւր քննի՛ր նրա անցեալը։ Մնուել է մի ընտանիքում, որի բացի Հայ անուն կրեւոյց ոչինչ չկայ

կաց մէջ կեռաց դեռ հայրենասիրական
արվեստը, տնտեսական անտարբեր չափերի
դանուէր երէկ, շարաթ երեկոյ ի ժամ
Տ, յՍԹար Մօրենին հոյ, տեղեկոյ հայ-
կական Միութեան իւր գոյութեան Գ
տարեկըջնի առթիւ տուած հանդիսին
հերկայ գտնուելով :

Մայր հայրենիքէն հազարաւոր
մըններով հեռի , որ կանջըպետեն ծու-
կեր և ահագին ոլլիանոսն , այսպիսի
հեռաւոր վայրի մը մէջ հայկական մե-
ռութեան մը գոյութիւնը՝ եթէ չըսենք
ուրախալի , գէթ քաջալերելի է , գէթ
յուսալի է ներկային և ապագային հա-
մար . նա պիտի կարենայ հայութիւնը ,
ազգայնութիւնը , մայր հայրենիքի
սէրը միշտ վառ պահել մեր սրտերու
մէջ . մէկ խօսքով՝ մեզ շրջապատող
բազմաոստակ փոթորկաց առջեւ մեզ
տոկոսն պիտի պահէ :

Ներկայ գտնուելով իրիկուան հանդիսին, զգացած ուրախութիւնս այնչափ է որ չեմ ուզեր լռութեամբ անցնել, այլ մեր հեռուոր եղբարց որք իլնիթեանուն ձեր ազգօգուտ լրագիրն, տեղեկագրելով կը ցանկամ զանոնք եւս մասնակից ընել մեր այս ուրախութեան հոգւով և սրտով: Ի՜նչ քաղցը ժամ մ'էր այդ երբ մեր զգացումներ բարախել սուտղ ազգային երգեր կերգուէին որու այնչափ կարօտն կը քաշեմք և վայելելով հոս մեր հայրենակցոց տեսութիւնը, մարդ կը զգայ կարծես թէ ոգին կը սաւառնի, կը պանայ դէպի հեռուն իւր հայրենի աշխարհ, տեսնել կերեակոյէ իւր սիրեցեալ հայրենիքն և վայրիկ մը մտնալով պանդխտութեան զաւնուութիւնը կուրախանայ:

Արդէն օրեր առաջ լուր տարածւած էր թէ Հայկական Միութեան Դ տա-
րեւը՝ ջանին առթիւ հանդիսի մը պատու-
րաստութիւն կը լինի և թէ այս առթիւ
գաղթականութեան հովիւ Արթ. Սա-
րաճեան Ս. Հայրը յատուկ հրաւիր-
մամբ ներկայ պիտի գտնուի : Արդա-
րեւ ն. Արժանապատուութիւնը իւր
ներկայութեամբ աւելի փայլ մը և վե-
հօռթիւն մը տուած էր հանդիսին ։ Ե-
րեկոյեան ժամ 8 էր . արդէն հանդի-
սականք վաղ սկսած էին խումբ խումբ

դիմել ժողովարարհը . հոն ներկայ էին
Հայաստանի գրիթէ ամեն գաւառներ
ըէ Հայեր՝ որք տարբեր խուերու մէջ
ծնած և տարբեր դադափարներով սը-
նած են , սակայն այդ օր՝ ուբախալի
է ըսել թէ Սըթ . Ս . Հօր ներկայու-
թիւնը առիթ եղած էր ամեն կուսակ-
ցական ոգի մի կողմ թողուլ և բոլո-
րի իւր շուրջ իրենց ցամաքեալ սըր-
տերն ամուքիլու համար նրա մխիթա-
բական խօսքեր լսելով :

Մերսի ճակատը դարգաբարձ էր «կեցեցէ Հայաստան, ազատութիւն» են. վերառաւորութիւններով : Հանգէսը կը բանայ Պր. Յ. Գէորգեան որ կարճ խօսքով բացատրելով հանդիսին նը պատակն, ըստ սովորութեան կը ներկայացնէ ժողովրդեան Հայր Մարաճեանը որ բուն ծափահարութեամբ ընդունեցաւ . հոն կը նշմարուէր որ Հայկական Միութեան անդամք իրենց կուրծքի վրայ կը կրէին մասնաւոր նշան : Հանդիսի բացումէն վերջ կերպուի մի ազգային հրդ՝ որ նորէն ծափահարութեանց կարժանանայ : Յետ իրգեցողութեան կը ճառախօսէ Պր. Յ. Օղանեան՝ որ գեղեցիկ կերպով նը կարողբերով բացատրեց Հայկական Միութեան պիտանութիւնը և նրա գոյութիւնը չորս տարիներէ ի վեր . թէպէտ այդ չորս տարիներէ ընթացքին մէջ Միութիւնը ունեցած է իւր գէժ խոչընդոտներ, սակայն շարունակած է իւր ընթացք, գլուխ ծռելով միայն այդ վտժորկաց առջեւ և պիտի շարունակէ դեռ եւս յուսալով ժողովրդեան ձեռնտութեան վրայ և վստահելով նորա օժանդակութեան : Խիստ գեղեցիկ և զօրաւոր վաստերով խօսեցաւ Հայրենասիրական Միութեան և նրա արժանաւոր տեսչի գործունէութեանը համար որ խոհեմութեամբ և շրջահայեցողութեամբ, առանց վտանգելու ազգային գտան, կը գործէ լռիկ, ոչ թէ ոմանց նման փուղեր հարկանելով աննշան ցոյցերու համար . ի մէջ այլոց յիշեց նաեւ թէ մեզնէ ոմանք Հայրենասիրական Միութեան գործունէութեան նկատմամբ անտեղի հետաքրքրութեամբ և կամ տգիտաբար խաբուելով և համոզուելով այն աննպատ լուրերէն որ ոմանք կը տարածեն գաղտնի թեւադրութեանց ազդեցութեանը ենթադրուելով, կուզեն հասկնալ թէ մինչև ցարգինչ գործունէութիւն ցոյց տուած ունի նա և կամ ինչ կընէ այժմ. նա բացատրեց թէ հայկական գտան անձնական առեւտուրի խնդիր մը չէ, ոչ ալ անձնատուրութեան մը կը վերաբեւրի, այլ ընդհանուր ազգի մը խնդիր է որ շատ, կարծուածէն շատ, ծանր պատասխանատուութիւն կը ծանրացունէ այն անձի կամ միութեան վրայ որ կըստանձնէ վարել զայն, նկատի ունենալով մեր թշնամու դիրքն և կարողութիւնը որուն առջեւ նշանակութիւն չունին մեր ազատ վայրերու մէջ «կեցցէ՛ Հայաստան» պօռալը կամ առոր նման անտեղի ընթացքներով թըշտմու ուշադրութիւնը մեր գործոց իրայ հրաւիրելն, զի թեթեւ անխուհիմութիւն մը կամ անզգուշութիւն մը թերեւս վտանգէ և քնատէ մեր

գաղութները և նահանգները առկա զգուշացումներով
թեմայի մատնությունը ինչպես ազդեր հե-
տեանքն տեսանք կ. Պոլսոյ ցոյցին
ատեն որ անխորձ և տրամաբան գործ-
ծիչներու թելադրութեանց պատճառով
չկրցաւ իր բուն նպատակին ծա-
ռայել . իսկ հետեւեանքն շատ ծանր
տուժեց հայ ժողովուրդն , բուն դուր-
ծին առջեւ նորանոր խոչընդոտներ
միայն յարուցուելով ի դուր : վերջա-
յոյց իւր ատենաբանութիւն , դադու-
հասկացութեան ոգի , յարատեւ գոր-
ծունէութիւն և յաջողութիւն մագլթե-
լով : Երկարատեւ ծափահարութիւն ,
Յետոյ կիրգեն եղբարք Բագրատու-
նիք որոց կը յաջորդէ երգեցիկ խմբ-
ական . մի երկու պարտներ աղբային
երգերէ արտասանութիւններ կընեն
որոց ընդ մէջ կը ճառարտեն Պր. Բ.
Բագրատունի , իւր նիւթ ունենալով
Աղբային դառն : Մեկնելով թէ աղ-
բային դառն նոր սկսած չէ , այլ վարեր
յառաջ իւր ծագումն առած է , սակայն
սահմանափակ և դադարաբանական մէջ
միայն , Սան Ֆրանցիսկոյ ուսու-թը-
քական դաշնադրութեան 16րդ յօդ-
ւածով մարմնացած , իսկ Պէտլինի վե-
հաժողովոյ 61րդ յօդուածով քայլ մը
եւս առած է : Թէեւ այդ ժողովի վը-
րայ մեր ունեցած ակնկալութիւններ
առարկուն մնացին , բայց այդ առե-
նէն սկսեց դարձնուլ մեր մէջ դործ-
նական ոգին , այն է պատրաստուիլ
յեղափոխութեան : Նա խօսեցաւ վեհ-
ախոսեան Հայրիկի , մեր յիշեալ Ժո-
ղովոյ պատուիրակին , Պէտլինի վերա-
դարձին խօսած առաջին քարոզի
Հայրական դատին նկատմամբ՝ որով
ինքնզնուութեան կը հրաւրէր հայ
ժողովուրդն , իւր դատի յաջողման
համար (ծափահարութիւն) . նա յայտ-
նեց թէ այժմ երկու միութիւնք կան
աշխատող յաջողման մեր իրաւանց .
մին՝ Հայրենասիրաց քաղաքագիտա-
կան միութիւնն և միւսն՝ Հնչակեան
յեղափոխական կուսակցութիւնն :
Այստեղ կանգ առնեմք (թէպէտ մի-
քիչ պիտի շեղինք մեր նպատակէ , բայց
յուսով եմք աշխու ընթերցողաց նե-
րողամտութեան) և մեր խօսք ուղղե-
լով յիշեալ Պր. ճառարտուն , կը հար-
ցնենք թէ արդեօք « Հայոց Հայրե-
նասիրական Միութեան » քաղաքա-
գիտական և Հնչակեանին շեշտելով մը
յեղափոխական սնուանքն իւր յա-
տուկ նպատակն ունէ՞ր : Որչափ մեզ
ծանօթ է , մենք կը կարծեմք գիտնալ
թէ քաղաքագիտական բառին նշանա-
կութիւնն է ոչ-յեղափոխական այ-
լինքն գիւնագիտական : Եթէ այդ-
նորով էր , մենք որ Արմենիսի ըն-
թերցողներէն եմք , բնաւ նշմարած
եմք այդ նպատակ նրա քարոզու-
թեան մէջ , այլ նա եղած է առկա խը-
ծան գէպի յեղափոխականն . թերեւ
յիշեալն շատ ծանօթացած չէ Արմե-
նիս լրագրոյն՝ որ է բերան « Հայոց
Հայրենասիրական Միութեան » . թող
եղութիւն յանձն առնէ կարգադր-
ող Արմենիս Դ տարի թիւ 24 (88 գեկտ.-
2) Հայրենասիրական մտածումների
ամբար Ա մրցանակի արժանացած
երեսգրով յօդուածն և հոն պիտի
սնէ հակառակն իւր տեսութեան զի
Հնչակ» ի դոյութիւնէն յառաջ եւս ու-

կատ
ղափ
սկզբ
գամ
նշան
կեր
բա
յիտ
կուգ
կը յ
կնճկ
պա
այլը
թիւն
չափ
եկեղ
թիւս
սեյա
ղույ
բայ
թիւն
քառ
յիշեց
ջրու
սկար
ակն
մէկ հ
դիկ հ
էին, և
հովու
անուս
գի վր
պիտի
և քաջ
քէն,
թողը
և չի յ
ծափա
նոր ի
հայցի
ռակն
ոտաս
սենյա
անկ
և երկ
եմ հա
լիւն
ան Տ
երկա
ջոր,
Հա
ան սո
անդա
տնուն
անդի
Մնա
ով ցը
կին:
Այ
բահի
լիւծ. Ս
ողով
բին,
սթին
նեհա
է ցօր
յցիկ
երկու
եղեցա
արիւ
որհա
կոյ դա
Տեղ
քք են

Յրանալի Երեսփոխանական ժռ.

զովէն ընտրուած քննիչ յանձնաժողովը իր շարունակէ տեղեկութիւններ հաւաքել Բանամար ջրանցի ընկերութեան գործին առթիւ եղած կաշառակերութիւններն և դրամական զեղծումներն մասին : Միւս կողմէ դատական իշխանութիւնն ալ յառաջ կը տանի իր խաղաղութիւններ և հարցաքննութիւններ , եղած ամբաստանութիւններն մէջէն ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար : Որովհետեւ երեսփոխաններն և Երեսփոխանի անդամները չեն կրնար ձերբակալուել առանց իրենց անդամակցած ժողովի թոյլտուութեան քանի որ ֆրանսական խորհրդարանի նստաշրջանը չէ վերջացած դեռ , ուստի դատական իշխանութիւնը Երեսփոխանական ժողովին գիմեց երեսփոխաններէն Ռուվիէ (որ դեռ մի քանի օր յառաջ երմոական նախարար էր և քանիցս նախարար ու նախարարացեալ ալ եղած է) , Ժիւլ Ռոշ (նախկին նախարար) , Էմմանուէլ Առէն , Բրուստ և Տիւլէ տը Լա Ֆօքսնէր և Երեսփոխան ժողովին գիմեց Երեսփոխաններէն Ալպէր Կրէվի (Հանրապետութեան նախորդ նախագահի եղբայր և Ալպէրի նախկին կառավարիչ) , Լէոն Բընոյ , Պէրալ Թէվէնէ և Տըվէս դատի ենթարկելու թոյլտուութիւն ինքրելով : Այդ թոյլտուութիւն եղաւ : Ուրիշ շատ երեսփոխաններ , նախարարներ և նոյն իսկ Երեսփոխանական ժողովի ատենապետ (նախկին նախարարացեալ) Պր. Յիւքէի մասին կաշառակերութեան զրոյցներ կը պտտին : Հաւանական է որ վերոյիշեալներէն զատ ուրիշ անւանի բարձրաստիճան անձեր ալ դատի ենթարկուին : Բանամարի վարչական ժողովի անդամներէն Շարլը տը Լէսէփս , Գոթիւ Լայն դատի ենթարկուած են արդէն :

Մինչև այժմ եղած քննութիւններէն կը հետեւցունեն նաեւ ոմանք թէ միլիոնաւոր հարուստ Պառօն տը Ռէյնաք որ իր հարցաքննութեան կանչուած օրի նախորդ երեկոյն յանկարծամահ եղաւ և որի խօսքերին ու գրութիւններին համեմատ կը կատարածին թէ այս ինչ կամ այն ինչ անձին այսպիսի կաշառ տուած է , ինք միլիոններ կողոպտեր է Բանամարի ընկերութենէն , խաբելով թէ այս կամ այն անձ կաշառելու համար գաղտնի անոր պէտք է տայ , մինչդեռ իրեն սեփականելով այդ գումարներն իր հարձակութիւն կաւելցունէ և կը ծառայեցունէ եղբի իր ընդարձակ գործառնութիւններն որոնք վերջերս ձախորդութիւններն պատահեր են եղեր :

ՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ՕՐԱՅՈՅՑ

1893 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԲԻՆՑՈՍԻ

Կ. Պոլիս , Տպագր. Պաղտատյեան

Բայի օրացոյցէն կը պարունակէ նաեւ երեւելի անցքերի ժամանակագրութիւնը և վիճակագրական մի քանի գիտելիքներ : Սկզբը կայ Յ. Սեթեանի մի ոտանաւորը « Արդարին վարձքը » վերնագրով :

Գինն է Մարտէյլի մէջ 25 սանթրիմ : Մարտէյլէն դուրս 30 սանթրիմ :

Ն Ո Յ Ն

Տպագր. Սեթեան

Սեփականութիւն

Ս. Փրիչեան Ազգային Հիւանդանոցին

Գեղեցիկ թղթի վրայ տպագրուած այս օրացոյցի սկզբը դրուած է Յ. Ոսկանի մէկ ոտանաւորը « Առ վարդն ողջոյն » վերնագրով : Թէեւ սա չպարունակէր վիճակագրական գիտելիքներ (ընդարձակը քիչ օրէն ետք կուրենանք) , բայց այս օրացոյցի շահը կը վերաբերի Ազգային Ս. Փրիչեան Հիւանդանոցին :

Կը ծախուի վերոգրեալ Պաղտատյեան օրացոյցի գնով :

Գնորներէն կը խնդրուի որոշել թէ որ օրացոյցէն կուզեն :

ՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և զրկելու փոստի ծախքը :

Ալէքսանդր Ծատուրեան , Բանաստեղծութիւններ . Մոսկուա 1891 . (Ընտիր թղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ կը պարունակէ հեղինակին 102 հատ բանաստեղծութիւնները : Երես 174) : Գին 1 ֆր. 75 ս.

ՐԱՅՅԻ — Վեպիկներ և պատկերներ (Տպուած և անտիպ աշխատութիւններ) : Հատոր Ա Գին 7 ֆր. :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ — Գարիբալդիի կենսագրութիւնը , 35 սանթրիմ :

ՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Խաւիկտեան . Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովորեցունող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ) : Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ . վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգների անգլիերէն թարգմանութիւնն է : Երկու հատորը միասին 5 ֆր. : (1 տուար ամբիկեան) :

Նշանակք Հայաստանեայց Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւնների նշանակներովը մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած : 1 ֆրանգ :

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱԻՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայերէն

նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքների մէջ և դանաղան տպագրութիւնների տակ իւրերեքն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրեւ նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ , ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տնտեսագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արդիւնած է , և Ասիա և Արմենիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշների մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրւած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՞նչ տպագրութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են : Գին (10 սանթրիմ) 15 սանթրիմ :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՈՅ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԷՆ ԱՌՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱՆԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՍԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՞փ չարիքներն պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ : Գին 1 ֆրանգ , (75 սանթրիմ) :

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ա ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՀԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

« Հայոց Հայրենասիրական Միութեան » հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՞նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՞նչ պարտքեր ունի կատարելու :

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայրէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ : Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը զրկուի 5 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթրիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթրիմ) :

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը զրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով :

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է «տանալ Արմենիայի խմբագրատունէն , իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն փախուելով :

Արժէքը կանխիկ չպարտուած իրք չարկուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԳԻՆՑԱՋՆՈՒՇԻ ՄԸ (Մպառած) , Բ. ՀԱՅ ԳԻՆՑԱՋՆԻ

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԱՐՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԱՐ ՍՊԱՍՏԱՆ (Պուլար սպիտի իւրա

տութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի իրատ

հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է) (1 ֆր. 10 սանթրիմ) 1 ֆր. 50 սանթրիմ

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒՍՈՒՆԵՐԸ . — (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր

հետեւանքների օէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ փափական կերպով)

Գին (90 սանթրիմ) 1 ֆրանգ 20 սանթրիմ

Զ. ԳԱՄԱՌՔԱԹՈՒՄ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այլոքեան աւարտելուն (Մեծանուն հայ բանաստեղծին

վերջերս գրած ագառաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են) : 50 հատը

2 ֆր. և 50 սանթրիմ , հատը (5 սանթրիմ) 10 սանթրիմ :

Է. ԼԻՆՁԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱԶԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ . (Սպառած)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅՆԵՐՆԵՐԻ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՅԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց

գրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ :

Թիւրքահայաստանի մէջ բնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչների

թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը) : Գին 50 սանթրիմ (35 սանթրիմ) :

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ» ԹՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեկանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ

շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով , այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող

յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուդարարի մէջ որ ութածալ

գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ) : (1 ֆրանգ) , 1 ֆր. 40 սանթրիմ

Ժ. ՎԷԺ (Պուլկարի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց

կուտայ թէ Պուլկարներն ի՞նչպիսի միջոցների գիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար) : (15 սանթրիմ) , 20 սանթրիմ

ԺԱ. ԹՈՒՍԱՅ ԲՈՏԱՐԻՍ (Թունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Թոյներն ի՞նչպիսի միջոցների գիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար) , (0,15 սանթրիմ) , 20 սանթրիմ :

ՏԵՕՐԷՆ — ԻՄԱՍԳԻՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — [Imprimerie du Midi, et Papeterie
Alliés de Meilhan, 44.]